

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi romai kath. irodalmi társulat heti közlönye.

Megjelenik minden szombaton. — A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjaikért kapják. — Nemtagok részére előfizetési díj: egészévre 4 frt félévre 2 frt, negyedévre 1 frt.

Ugy a Lap szellemi részét illető cikkeik, mint az előfizetési pénzek a „KÖZMŰVELŐDÉS” szerkesztőségének Gyulafehérvárra a várba küldendők.

Szent István Király Emléke.

Ez a hét az idén igazán szent hete a magyarnak. Nagy Boldog Asszony napja, Szt. István király napja, s a királyi család nemzetünkhöz legszentebb viszonyban álló tagjainak — magának a királynak, a trónörökös és nejének születés és névünnepei mind e hétre esnek. Ezért mondja a magyar ezen hetet a saját szent hetének.

A közös idea, a melyre a tróntól kezdve az utolsó tagjáig a nemzetnek, minden magyar tekintete minden időben irányul, az, a kit az ősenek »a magyarok tündöklő csillagának« nevez s a kit »magyar kíván,« Szent István királynak a történelemből folyton nagyobbuló alakja.

A nemzeti nagyságok nemzeti típusok — ha a kor szellemében is. Minden nemzetnek meg vannak a maga nemzeti nagyságai, a kik nemzetük körül kiválóan érdemesültek s a kikben leginkább érvényesül azon szellem, a melytől a nemzet aspirációi át vannak hatva. A reájuk való hivatkozás a nemzeti büszkeség, a mely csak akkor jogosult, ha nem a tétlenül bámulótól, hanem a nagyok nyomdokain járó lelkes unokáktól jó. Ily szempontból minden nemzetnek meg lehet a maga büszkesége — természetesen a büszkeség tárgyának nagysága szeriut való fokban.

A magyar sajátságaihoz a nemzeti büszkeség nagy mértékben tartozik, az vérebe ment által a sok nemzeti nagyságra való hivatkozás és annak önérzetes ismeréséből, hogy minő helyet foglalt el a többi népek

között. Kutathatunk a történelemben addig, a míg valamely nemzet aránylag annyi és oly tiszta nemzeti nagyságokat bir felmutatni, mint a magyar; gondot ad megfelelnünk a kérdésre is, hogy melyik dicsőbb, melyik nagyobb. De mégis hogyha a nemzetnek hozott jótétemények sokaságát és nagyságát tekintjük, első helyre bizvást a nemzet első királyát tehetjük.

A történelemben egyes alakoktól a nekik hitt intézkedések azért tagadtnak el, mert sokaltatnak, tulságos nagyoknak tartatnak. Nálunk közéletünkben a minő intézkedéseknek az eredetét nem tudtuk kimutatni, a kegyelet hagyományos uton mind szt. Istvántól származtatta, neki tulajdonította. Ma a historiai kritika bonczolgatja a hagyományt, s a kor, mely lázas tevékenység mellett is csak hosszas időn keresztül képes valamit megállapítani, kétkedik azon hogy hitünknek mindenben igaza lenne; és kétségkívül korbéli összevetések folytán meg is fogja tisztítani tudásunkat a nagy király alkotásai felől a historiai abszurdumoktól; de a legnagyobbat: a kereszténység és alkotmányos királyság megállapításának érdemét nem tudja eltagadni tőle soha! Ekkorát pedig nemzetünkben nem tett senki.

— Hogy a nemzet »ezred évi szenvedés« daczára is, a melyben megbűnhődte már a multat s jövődőt, még él e hazán, azt — természetesen nem hagyva figyelmen kívül, hogy akart is élni, legelső sorban szt. István intézkedéseinek köszönheti; ez ma mint historiai igazság a nemzet általános tudatába

ment át. — Minden nemzet akart élni, de nem le-
vén szt. Istvánja, nem tudott megélni, legalább egye-
dileg — nem. Ime! mi jelöli meg szt. István király
helyét a magyar történelemben! Ő a hon alapító.

Ha szt. királyunkat a ma élő nemzetek nagysá-
gaival hasonlítjuk is össze, úgy is páratlanul áll;
annyit és oly jót nem adott senki nemzetének: a
tisztá kereszténység és a legszerencsésebb kormány-
forma, mely a fejedelmi és népjog bölcs megegyez-
tetésén alapul, az alkotmányos királyság, minden
külhatalomtól független keresztény monarchia állami
bevégeztséggel. Más nemzeti nagyságok ha a kereszt-
ténység bevitelénél érdemesültek is, de az alkotmány
történelemben nevök nem nyomós; s az alkotmá-
nyozók is kisebbek a mi szt. Istvánunknál. A kik
mind a két tekintetből mint történelmi nagyságok
ismeretesek, azokkal szemben a kritika alapos kifogá-
sokkal él; szt. Istvánunk iránt gáncsa nincs, hanem
hova tovább annál inkább sokasodnak magasztaló
szavai.

Alkotmányunk más természetű is a többi nem-
zetek alkotmányaitól; náluk a történelmi szervességet
nehezen találjuk, a kiindulásból — a kezdetből alig
van valami; nálunk az alkotmányos küzdelmek a
szt. király alkotmányához való visszatérésben, an-
nak védelmében állottak. A mi alkotmányunk fel-
vette az európai hatást, de azt magába olvasztotta;
s midőn a nagy idők világeszméi szerint is indult
meg az átalakulás, másoknál a fejlődésben szakadás
állott be, a múlt és a jelen között nincs következe-
tesség, emez nem folyamánya annak, de nálunk
a fejlődés szerves. nincs megszakadás, nincs hézag.
Rendialkotmányunk sem volt rideg, az is vett fel a
kor követelményei szerint: újabb és újabb tényezőket
a nélkül, hogy fejlődésképtelenné vált volna. Midőn
a kor kimondotta az általános egyenlőséget, a nem-
zetet nem csupán a rendek alkották többé, hanem ők
a néppel — a nemzetesttel: alkotmányunk a leg-
szélesebben kiterjeszkedett, a népet is felvette magába,
és ma nemzeti alkotmányunk többé nem rendi, ha-
nem népi alkotmány; de azért szt. István alkotmánya
— az elvi fejlődés netovábbján. Nyolcz század alatt
sok ostromnak volt kitéve, de a nemzettel ő is megélt;
csupán a körülményekhez alkalmazkodott, s az idő-
höz fejlett; de az alap — a mag ma is az benne
— aszt. Istváné. — Egy nemzet sem kérkedhetik így.

A nemzeti ünnepek mindenütt meg vannak,
óhajtatnak, s jogosak is. A magyarnak elég van, a
mit historiájából megünnepeljen, de szt. István király
napját tartozik a leghálásabban, a legáltalánosabb ér-
vénynyel és legmegkülönböztettebben ünnepelni.

A protestantizmus az ünnepeket nem szereti, de
nemzeti ünnepeket ő is akar tartani; szt. Istvánt nem
akarja megülni, mert ő szenteket nem tisztel — pe-
dig a katolikus egyház azt benne mindennél többre
becsüli. Tisztelje úgy — mint a nemzet legnagyobb
jötevőjét; ezen a czímen iránta minden kegyelet ta-
lálkozik és ezen általános tisztelet szt. István király
napján ülje a legnagyobb nemzeti ünnepet.

P. I.

Liguori szt. Alfonz irodalmi munkássága.

(Centenariuma alkalmából)

— 1787 aug. 2. — 1887 aug. 2. —

Néhány napja, hogy Liguori szt. Alfonz, az uj-kor
eme legnagyobb szentje halálának százados évfordulóját
hálás kegyelettel üte meg a keresztény világ. Szt. hisszük,
az alkalmából nem lesz érdektelen e tudós szent irodalmi
munkásságáról néhány rövid vonásban szólni.

„Habár Alfonz“ így olvassuk doctoratusának okmá-
nyaiban — „missiok tartásával, gyónások hallgatásával,
püspöki tisztjének kötelmeivel s a ker. felebaráti szeretet
mindennemű tényeinek gyakorlásával folyton el vala fog-
yalva, mégis lelt magának időt, hogy több mint száz
művet és iratot szerkesztszen, melyekben ő első pilianatra
a természet, a kegyelem, a szentség s a tudományos kép-
zetség csodálatos példányképe gyanánt tűnik fel.“ *) És
valóban, a kor, a század, melyben szt. Alfonz élt és iro-
dalmilag működött, az egyházra nézve a legvésteljesebbek
egyike vala. Az egyház ellenségei hármassal jól rendezett
csatasorban keztek meg a támadást, a harcot. Míg egy-
felől az encyclopædisták, a hitetlen bölcselek kez-
dék borzasztó jelszavukat „crasez l'infame“ — „semmi
sítsétek meg a gyalázatot t. i. az egyházat“ — az életben
mindinkább érvényesíteni s istentelen tanaknak több és
több hívőt toborzani, — addig másfelől a febronianusok
vagy regalisták az egyház jogait át akarák szolgáltatni,
mintegy Judás bérért eladni a mindent elnyelő állami
hatalomnak. Ezen két ellenség méltó társát képezék s
nyíltan hozzájuk csatlakozának a janzenisták, kiknek a
szinlelt szentség álarcza alatt a ker. hitet eltörölni, a tiszta
jamborságot megmételyezni s így ez egyház hit-és er-
kölcrendszerét feldülni vala félreismerhetlen szándékuk.
De a Mindenható, ki egyházát kőszálra alapítá s ellensé-
geinek minden gonosz tervét a századok folyamán át
meghúsítá — most sem hagyá el megtámadott intézmé-
nyét. Ezen hármassal szembeállítá szt. Alfonzt,
ki szellemének rendkívüli erejével azok felett fényes
győzelmet aratott.

Szt. Alfonz iratai három osztályba sorozhatók. Vannak
dogmatico-apologetikus, moralis és asketikus
művei. A dogmatiko-apologetikus művek körébe tartoznak:
„a trienti zsinat“, mely az ezen zsinaton szabályo-
zott hitcikkelyeknek rövid, de magas magyarázatát
tartalmazza; — „a hit valódisága“, melyben a kath

*) Acta doctor. S. Alph. n. 26. p. 49.

hit apológiája foglaltatik a materialisták, deiták és eretnekek tévtanaival szemben. Ezen két nagyobszabásu művön kívül még számos ilyenü kisebb munkát és dolgozatot írt, melyek a dogmatikus és apologetikus irány és irány mintáit képezik *Moralis* munkái, — melyek minden pap előtt ismeretesek. — a nagy „*Theologia moralis*,” — a „*Homo apostolicus*,” „a gyóniatótya” és még mások. A sketikus n üvei: „az üdv útja,” „a pap a magányban s az oltárnál,” „Szentbeszéd,” „a keresztény erények” stb, melyekhez még több más járul.

Mind eme művek gazdagok tartalomra, alaposok, bizonyítékai, tiszták és világosak az előadásra, kenetteljesek a kifejezés módra s mindenek felett praktikusok a tanításra nézve; ezek egy oly egyház atyának szellemi termékei, kiben — az egyház szavaival élve „az életnek kiváló szentsége kitünő képzettséggel párosult.” Ezen művek mindenik sorából az igazság, a szeretet, az isteni félelem, a jámborság s a bölcsesség lelke szól hozzánk. Mindenik olvasónak meg kell győződnie arról, hogy ama egyszerű szavakban, ama mesterkéletlen kifejezésmódban csodálatos erő rejlik, mely pedig kevés más író kiváltsága.

Jellemezzük kissé az egyes műveket. A mi a dogmatikus műveket illeti, beszéjjen helyettünk a római Szentszék, mely több alkalommal nyilatkozott azokról. Már 1803-ban kimondta a Szentszék, hogy Liguori szent. Alfonz műveiben semmi sírics, mi censura alá eshetnék. XII. Leo, VIII. Pius és XVI. Gergely szintén a legnagyobb dicséretre, a legfényesebb elismerésre méltatták azokat. 1831-ben XVI. Gergely pápa mindenik gyóniatótyát felhatalmazta, hogy a penitencziatartás szentségének üdvös kezelésénél szent. Alfonz ös s z e s tanait követhetik, tekintve azt, hogy a szentszék előbbi határozatai szerint azokban semmi sírics, mi censura alá eshetnék. Ezen nyilatkozat által szent. Alfonz az erkölcsstan terén a legnagyobb tekintélynek lón elismerve. Végül IX. Pius pápa a kath. világ csaknem összes püspökeinek kérelmeire s az egész egyház örömeire 1871 márczius 23-án kelt decretumával szent. Alfonz „*Doctor Ecclesiae*”-nek nyilvánította s a decretumban többek között így szól: „ő a hitetlenek és jansenisták által a tévelynek messiás körökben terjesztett sötétségét tudós munkái, különösen pedig *moralis* művei által eloszlatta, megsemmisítette. A homályost megvilágította, a kétest eloszlatta, midőn a theologusoknak bonyodalmas, részint tulszigoru, részint pedig tulenyhe véleményei közepette megmutatta azon biztos utat, melyben a lelkipásztorok teljes biztonsággal haladhatnak.” És dicsően uralkodó szent. atyánk XIII. Leo ő szentsége is többek között szent. Alfonz műveiről megjegyzi: „hogy azok mind, de különösen *Theologia Moralis*-a minden tekintetben a legbiztosabb zsinormérték, melyet a lelkipásztoroknak követniök kell.” S egy más brevejében, melyet a szentatya 1880 márczius 13-án dr. Müller Ernőhöz a bécsi egyetem akkori tanárához, ez idő szerinti linczi püspökhöz s a „*Theologia Moralis*” hírneves szerzőjéhez intézett, dicsőrettel és elismeréssel szól *moralis* munkásságáról, különösen azért, mivel nagybecsü munkájában „a szent. atyák után az egyháznak két legnagyobb tanítóját választotta vezéréül i. i. aquinói szent. Tamást és liguori szent. Alfonzt.”

Az apostoli Szentszék ezen és ezekhez hasonló bi-

zonyítékai, határozatai és nyilatkozatai után aligha kell szent. Alfonz műveiről bővebben szólnunk. Hisz aki bár egy művét ismeri — márpedig a *Theologia moralis* s a *Homo apostolicus* nélkülözhetlen a lelkipásztori életben — az meggyőződhetett arról, hogy tudományosabb s mindazáltal praktikusabb kézikönyv aligha van, melyből a jó pap holtig tanulhatna, mint éppen szent. Alfonz bármely művéből. Ép ezért ismételen ajánljuk a papság figyelmébe! (A Salzburger Kirchenblatt után)

Z.

Az eredeti bűn történelmi valósága, következményei és a megváltás szükséges volta.

(Folyt.)

Kell-e ismételünk a történelmet, mely a patriarchak korán és az egyiptomi 400 éven át Mózesig ragadva, az ígért földére kíséri a választott népet, hogy ott bölcsőjévé fejlődjék, az újjászülés világboldogító eseményének. Nem mert hisz itt a megváltás és az eredeti bűn viszonyát s hatását ugyanis egyszerre fel lehet ismerni; meg aztán ez ugyanis sajátos kiválasztásánál fogva az emberiség köréből úgy szólva kilépett. Ha a bűn- és reménynek a természethez fűződését akarjuk látni, úgy a más ó-kori népek történelmét kell átlapoznunk. — E történelem lapjairól könnyen leolvashatjuk azon kétségbevonhatlan igazságot, hogy a biblia elbeszélése nem mese, mely a népek felízgatott képelmében született, hanem igen a képzelem, mely mese alakjába szötte az igazságot, azon hatás alatt működött, melyet a bűnét és veszteségét érző emberi természet gyakorolt.

A mint a zsidók történelme a megváltás eszméjét illetőleg azon könyvekben foglaltatik, mely a pentateuchustól elkezdve az íhletett szent. írók tollából az összes erkölcsi mozgalmakat telőlelik, sőt még az állami életet is e szempont alatt tárgyalják, úgy a többi népek hasonló története is vallási könyvekben s a lángeszű költők műveiben van megörökítve.

Ezen könyvek hitelességét illetőleg legyen elég idéznünk Bougeaud Emilt, ki így ír: „De hisz a pogányság bűn és tévely Igaz: de minden tévely nem egyéb félreismert igazságnál, minden bűn alatt mindig rejlik valami kis jó, mely azt támogatja s lehetővé teszi. Merő rossz nem létezik. A bálványimádás mélyén nagy igazság rejlett; a pogányság okialanságai alatt benső szükségérzet lappangott, mint az emberi természet legtitkoszerűbb vonásának kifolyása.” S ez elv lesz vezérünk a következők tárgyalásában.

China közel hatezer éven át volt egy titkoszekerény, elrejtve kinceit s vele együtt semmitérő játékszereit. S csodálatos, a Confucius tana, mely az embert Istennel csak egy földi közvetítő által, a császár által köti egybe, lényegében oda tér vissza, hogy a nép hibás gyarlósága miatt nem képes az Istennel érintkezni. Nevezzük meg e gyarlóságot a saját nevével s az eredeti bűn teljesen beleillik a vallási fejtegetésbe. Azonban ez állapot ott sem örökre változhatlan. Eljön majd a „nap fia helyett” a nap s telőlei elveszett gyermekeit. (Schneider 86.)

Ime a megváltás reménye! S honnan vették az esz-

mét? Örökség! bizonyítéka annak, hogy az emberiség gondolatában hordja mindig a paradicsomi tragédiát.

Az őskor népei közt kiváló helyet foglal el az indus. A Vedák theologikus rendszerében meg a szt. Hitomság nyomait is fölleljük, ámbár a bulhuismus, ez az ó-kori idealizmus szintén a semmiséget tázi ki végczélul, mégis a lélekvándorlás által a lelket megtisztítani kívánja azon salaktól, mely az ember természetéhez a bün által ragadtott s melytől senkisémet. Ha már ez nem jelölne a vallási esz nek paradicsomj eredetét, elárulják azon gyönyörű regék, melyek mindannyian szabadítót esdének, ki a paradicsom tündérkertjét az emberiségnek visszaszerezze.

(Folyt. köv.)

T Á R C Z A.

Szent István király napján.*)

Kelj föl sírodból szent, dicső királyunk,
Szegény hazánkba önts uj szellemet;
Hisz' nemzetünkben most már nem találunk
Világra szóló dicsőült nevet.
A fényes multból nem maradt reánk más,
Csak csillogó, sujtásos disz ruha;
De ha egyéb nincs, csak aranyos sujtás;
Nagygyá e nemzet nem lehet soha!

Kelj föl sírodból apostol királyunk,
Szólj nemzetedhez szépen, magyarul;
Sok férfi van, — ki bár itt él minálunk —
Nyelvét megvetve, idegent tanult.
A mi magyar, azt kicsinyelni készek,
És jó csak az, mi idegen nekik;
S e honfiak még annyira merészek,
Hogy tetteiket fennen hirdetik.

Kelj föl sírodból apostol királyunk,
A szent keresztet ragadd újra föl;
Bár merre nézel, látod hogy minálunk
Hitehagyottság újra rombol öl.
Ki vallást adtál Árpád nemzetének,
S mint jó apostol magad hirdetéd.
Téritsd meg újra ezt a szegény népet,
Hogy el ne hagyja igaz Istenét!

Kelj föl sírodból legnagyobb királyunk,
Erősítsd meg a magyar nemzetet!
Sok század óta erős kézre várunk,
Ki kormányozzon sziveink felett.
Szólj mennydörögve az álhonfiakhoz,
Jobb érzelem száll szívünkbe legott;
S ha mégis volna hütlen a hazához:
Ugy tépd ki őket, mint hitvány gyomot!

Révai Károly.

K Ö R D A L.

— Egy nevezetes primitiára. —

1887. 31/7.

Hirnök:

Jertek örüljünk,
Ünnepet ülünk:
Tusnád, Verbes, vele Kozmás
S jó Lázárfalva hozsannáz!
Több angyal szellemü uj pap
Mond hálát, üdvöt az Urnak.
Zsenge miséjük
Hün, ha kísérjük,
Valamint mezeinkre a reggeli harmat,
Jó mindenikünk kebelére kiárad.

Órangyalok:

(Verebes védszentei)

Kedves azon szó,
Égre kihallszó!
Hirnök! mi veled híven osztjuk
Mindig, de kivált ma, fohászunk.
A mióta ragyogva mosolyga
E fiukra az ég aerü-napja,
— Bár értök a gondteli szüle
S a Szüz Muzsa csókja hevüle, —
Hogy czéjokat ekkép ünneplik,
Órangyalaiknak az érdemeik.
Ma azért ő melléjek állnunk
Dicső kötelem joga nálunk.

Verebes Geniusza:

Szent, szent legyen a Kegyelemnek Ura!
Igy zeng Verebes kicsi hiv csapata;
A szent kegyelem müve szebben
Nem fényle az ő kebelében
Bár egykor a sorsa mogorva, konok:
Hösen letiporta Kovács kanonok.
Igy lön már példa, előkép;
Most öntudatára jön a nép
Korszelleme, közmüvelődés
Szárnyukra veszik vala őt is.
S a mely egykor alig vala bátor,
Támasztott, szüle sok áldort.
Verebes kis népe hon van
S méltó tért foglal a honban.
Utját ma nem állja [Mitács],*)
Azt kérdezi: itt mit is állsz?
[Görgösi] határa, kis ősi,
Átlépi az iskola hősi
Benned, ki eképen eléállsz
Örömet lel az iskola, egyház!
Ma Kovács e derék epigon
Uj lomb a babéraidon.

Lázárfalva Geniusza:

Oh kedves atyámfia szomszéd,
Kiben Isten ezer kegyet oszt szét,

*) 1872. augusztus 20-án iratott.

*) Ez és az ekképen jelzett szók helynevek a négy falu határaitban.

Jobb sorsodat én nem irigylem
 Az enyém bár mostoha itten . . .
 Lázárfalvának a multját
 Ne kívánd most, — nézd a [Hidutját]
 Ott járja e nép ama pályát,
 A mely nem igen hozá pálmát.
 Így tudta soká ez a jámbor
 S mást kérnie nem vala bátor.
 Vártunk az időtől
 S így fakadott föl,
 — Ki kiszálljon a szellemi sikra, —
 Bálintban a szellemi szikra.
 Nem voltak előtte elődök,
 De nyilott rajt ritka szemöldök.
 Urnapján születék
 A szeretett ivadék;
 Jó anyja az égre fogadta;
 Hogy ifját ő neki adja.
 Dajkálta a szorgalom és az erény
 S testté idomul az előbbi remény;
 S bár angyali őt Verebesbe vivék
 S ott mondá ma első zsenge misét:
 Lázárfalva ma benne hozott
 Első nemesebb művé áldozatot.
 Így a sovány [Hidutja] hiven
 Szép [Kápolnamezőbe] viszen.

Kozmás Geniusza:

Kozmás, az örömteli szüle,
 Szép napnak fényire büszke;
 Így van neki bájtelni lánya, —
 Éldelve tekint unokára.
 A [Papegyitől Czeczélig]
 S át onnan a büszke [Csomádig]
 Ragyogóbban nem süte a nap
 Mint a mikor áldoz ez új pap;
 Ezt hirdeti Bardocz a szónok
 S így a szívek ezrei szólnak.

Tusnád-Ujfalú Geniusza:

Bár Tusnád-Ujfalú otthon
 S egy hű anya szárnya alatt van:
 Kikacsint, mint bájtelni leányka
 S kérdőleg néz az anyára:
 Oh jó anya ritka öröm tüköre!
 Hogy teljék túl örömednek öle:
 Ne tekints ma csupán Verebesre, —
 Kórodyt is öltsd kebeledre;
 Sőt Bálint — s társa Kovácsal
 Kináld lakadalmi kalácscsal.
 Nem volt bár utja töretlen,
 Küzdött rajt lelkesedetten . . .
 A kis fiú hogyha kiindult
 Ut célja valál üde [Főkút]!
 A jó üde forrás
 Az öskori áldás**)
 Csak is ize nemesb eledelnek
 Vele angyali emberek élnek.

„Te vagy ut csakis, élet igazság!“
 Zengi naponta a papság.
 „A ki merit amaz életi kútból,
 Meritend az teljes üdvöt az Urtól.“
 A gyermek célja, ha [Főkút],
 A papnak Krisztus ezen kút.
 Ő nem szereté soha [Bálpatakát],
 Hol sok gyerek-ífiu törté nyakár
 Most tudja ő is Daniellel,
 Hogy Bál ma is ezreket elnyel,
 Am Tusnád-Ujfalú immár
 A [Fállón] Bálra ki nem jár.
 Kóródy, kit oktata Pázmány,
 Lesz Isten után a talizmán.

Tusnád Geniusza:

E szent öszhangra ma Tusnád
 Örömet rajzolni ki tudná?
 Ez öröme ő neki just ád
 A régi alap s a tanuság;
 Hogy nagynevű ősi Kovácsa
 Ma is ő neki lelki kovásza;
 Hogy hosszu időn a hazának
 Hive ős hitnek, haladásnak;
 Ép mintha Ferencznek
 E szárfüi szentnek,
 — Ki e kis testvérek alapja
 S e község védnöke, atyja —
 Áldásteli pártfogolását
 Tusnádba kiválva tanálnád . . .

És vajha e mennyei kegy kine nüljön
 És erre jövőben is érdemesüljön!
 Mert [Vár tetején]
 Csak teng a tehén;
 S lent a feredőn
 Nincs már legelőn.

Angyalok kara:

Áldott legyen égnek s földnek ura!
 Tisztán ragyog itt s odalent sugara;
 Nem csak a szent meg az angyal
 Áld téged mennyei dallal, —
 Fennen áld Téged az ember,
 Kibe' nem csupa lélek, — a vér ver.
 És mig mi csak Annak adózunk,
 Kinek üdv sugáriba uszunk:
 Ő áld oly lángu szívével,
 Mely hozzánk, trónodig ér fel.
 Mi színről-szinre csodálunk
 S természeti kénynyel imádunk;
 De ki szent hevedet csak is érzi
 S érző szíve képedet örzi
 Ah! im az a földi kis ember
 Fenn versenyez a nagy egekkel.
 Nem hozhat egész egéd áldozatot,
 Mint melyet ezen új papok ajka hozott.
 Légy áldva Urunk, hogy a földet
 A menny ormára szegezted;

** Főkútnál a pogányok isteneiknek áldoztak, mint a népmonda tartja.

Légy áldva örök szeretet!
Lelhetsz csak az emberi szivbe helyet.
Igazán áld téged az ember,
„Legyen úgy“ mi mondjuk ezerszer!

Imets F. J á k ó.

Uti emlékeimből.

II.

Bécs-től-Grác-ig.

Prokupek Sámuel.

Bécs Újhely nevét hazánk történetében igen gyakran olvashattuk. A magyarok beütései ellen épült s mint afféle határvár sokszor villongásoknak volt oka. A törökök gyakran ostromolták. Szomorú nevezetességü reánk nézve Zrínyi és Françoiseknak itt történt lefejeztetése által lett, mely eseményt a plebánia templom külső oldalába befalazott emlékkő örökíti meg. Híres különben Bécs Újhely katonai akadémiájáról is.

Az utnársók a vagonok ablakaihoz tódulnak, magyarság leszállva frissítőket vesznek magukhoz. A felhőtlen égről óriási tüzgolyóként mosolyg be a nap, küldve sugarait, melyek gőzfürdőkbe alakítják a coupékat. Mindenki izzad s nem csoda, ha van keletje a jégben hűtött sörnek. A tél hidege ellen óvhatod magad farkas és medve bőrös bundákkal, de a júliusi nap forrósága elől nincs menekvés. Pedig ez utóbbi martýrságnak kell magad alávetned, ha nem akarok éjjeli utazás által a gyönyörű vidék látásától magad megfosztanod.

Az utazók a kielégített és friss sör által kissé lehűtött gyomor kényeztetéssel foglalják el helyeiket. A társalgás is hangosabb lesz. Ismeretlenek ismerősökké lesznek s a kik eddig sohasem látták egymást, mint a évek óta szoros kötelék fűzte volna egymáshoz, közösen kezdenek érezni, közös gyönyöröket élvezni, de közösen is zugalódní a jó mozdony vezető ellen, ki talán megirigyelte a szunyókáló utazók boldogságát az állomásokról indulás alkalmával, felszabadítván a fékezőt, ugrásra kényszeríti a vonatot. S minő kellemes jelenetek fordulnak elő ilyenkor. A cseresnyét fogyasztó kis fiucska a mama öléből a szemben ülő, porezellán nadrágu dandy ölébe kap; ez hogy lábszárai fedőjének tisztaságát megóvjá a melléte ülő, szemüveges angol mlady ölébe ül. Eme tisztességtől menekülni törekvő hölgy oldalba löké a békésen szunyadó szalámí gyárost s kit talán ágyulóvésekkel sem leheté vala fölébreszteni, ijedten nyitja fel szeméit a gyöngéd könyök érintésére. Minő kellemes helyzetek? S mi lesz az általános eredmény? A mozdonyvezető fejére, unisonó szort jó kívánságok. Oh hálátlan népség! Nem érted, hogy ama tisztelt uraság nem ellenséged? Jó barátod, kinek oly kevés elismerésben részesülő eljárása csak gyöngéd figyelemzés az éberségre.

„Station Pottschach kiált a kalauz. Itt van a bécsi víz vezetéknek egyik forrása. Most is örömmel gondolok vissza amaz üde, havasi vízre, melyet bécsi tartozkodásom alatt élvezék. Még az 1873-ki krach előtt, midőn még elég pénz volt fejezték be amaz óriási munkát, mely igaz 15 millió frtba került, de mely oly vízzel látja el Bécs városát, melyhez hasonlóval Európának egy nagy

városa sem dicsekedhetik. 9°. 8 kil. kell meghaladjon a vízvezeték a havasi víz, míg Bécsbe érkezik. A „Kaiserbrunnen“ és a Stixensteinerquelle oly bőven látják el a fővárost, hogy sohasem fordulhat elő a lehetőség, mint Budapest, hogy szomjuság miatt elpusztuljon. Magában Bécs városában 380 kilométer hosszú a vízvezeték, melyet naponként hosszabbítanak új meg új házakba vezetvén be.

„Glognitz“ állomás, itt kezdődik a Semmering vasut.

Ki nem hallotta volna híret a vadregényes vidék között haladó, merész építései által világhírűvé lett Semmering vasutnak? Lehet, hogy újabb keletű testvérei a Sz. Gotthárd, Arlberg, Breuner felülmulják sokban, magasabb régiókban is haladván; de a Semmering meiyet 1854 ben végeztek be, első uttörő a hegyi vasutak között s mindig csodálat tárgya leend. Az emberi ész és kéz áttört a járhatlan urakon, meghódolni kényszeríti a sziklákat, szolgálivá tevő a völgyeket.

Bámálatos, minő alaposággal s előrelátó gondoskodással van építve! Ennek eredménye, hogy a törékeny és porladozó mész talaj daczára 30 évi fennállása óta semmi vasuti szerencsétlenség, vagy forgalom fennakadás nem fordult elő rajta.

A glognitzi pályaudvar már 403 m. magasságban fekszik. Miután a vonat elé „Semmering mozdony“ kapcsolak, megkezdődött a folytonos kapaszkodás, melyet a mozdonynak nehéz szuszszanásai is eléggé jeleztek. Az ut két oldalán gyönyörű erdők terülnek el, melynek fái között a fenyvek kezdenek domináló állást elfoglalni. Hűs havasi lég járja át a vagonokat; a szemközt folyó Schvarza hozza azt, melynek sötétlő s a sziklák között habzó hullámai vidáman futnak a völgybe le, nevetve a fölfelé törekvő vonat erőlködéséin. Éjig nyuló, fenyvekkel, koszoruzott hegyek tűnnek előnkbe, óriási örökként állván el az utat. Az utas már már csügged, hogy miként kerülheti ki e mogorva örök figyelmét, midőn egy egy alaguton átsurranva, vidáman üdvözli a kies völgyet, melyből barátságos falu s még kedvesebb templomcska mosolyg feléje.

(Folyt. köv.)

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

— **Páratlan primitia.** Julius 31-én Csik-Tusnád és a szomszédos faluk épen oly magasztos, mint ritkaságánál fogva nevezetes egyházi ünnepélynek valának tanúi. E napon mutatá be ugyanis zsenge áldozatát két új pap: tisz. Bálinth György és Kovács Mihály, — az első veres filiában, a második annak anyateplomában Tusnád. Az első szent Misét 9 órakor kezdé meg Bálinth Gy. ujmisés mélt. és főtiszt. Buzás Mihály kerületi főesperes ur vezetése és szép számú papság segédkezése mellett. Minden arczon a meghatottság árnyéka ölekezett az öröm derűjével s a szívek szent érzelmei együtt emelkedtek a miséző ihletettséggel ama pontig, hol az ember levetkezi porhüvelyét, szárnyakat ölt és átrepül az anyagi világot, hogy a mennyei érzések gyönyörében elmerüljön. Az áhitat e magaslatán esdők le az Ég minden áldását a misézőre, Egyházunkra és hazánkra. — Szent Mise után körmenetileg átvonultunk Tusnádra, hol a második

primitianst szent buzgalma már-már az oltárhoz ragadá. Itt is a főesperes ur végezte a manufactori tisztet s az ujpapnak nemcsak nagyobb számu papság hanem az előbbi ujmisés és községünknek harmadik primitiansa: tiszt. Koródy Péter is segédkeztek. Valóban lélekemelő volt látni a három ujmisést egy oltáron, egy áldozat szolgálataiban, egy hivatás magasztos érzelmeitől áthatva! Evangelium után főtiszt. Bardocz István kozmási plébános ur a szószékre lépett; emelkedett hangon és az ő szokott hevével mondá el az alkalmi szent beszédet, hittani és történeti alapon adván elő a papi méltóság isteni eredetét, érintvén egyuttal annak áldásos hatását a vallás-erkölcsi és társadalmi életre. Az ünnepélynek legszivverhatóbb része az áldás kiosztása volt. A két ujmisés remegő ajkairól előbb a papokra és szülőkre, azután az összes jelenlevőkre kecspegett a kegyelem harmata s éreztük e pillanatban a mennyei örömeknek előízét. Vajha e kegyelem erőt adna földi zarándoklásunkban.

Ebéd alatt, melyet főtisztelendő Koncz István adott az ujmisések tiszteletére, a főesperes ur meleg szavakban emlékezett meg ő szentségéről, kegyelmes püspökünkről és a felséges apostoli királyról. Utánna szebbnél-szebb felköszöntöket mondottak Imecs F. Jakó igazgató és főesperes ur szokásához híven egy szép alkalmi versezettel lepte meg az ünnepeltek, melyet kérésre szives volt közlés végett felajánlani.)*

Ez a szép emlékkoszoru megérdemli, hogy az ujpapok hálás kegyelettel őrizzék. Az ebéd kedélyesen tovább folyt s mi azon őszinte kívánattal vettünk búcsut az ünnepeltektől, hogy az Egyháznak és hazának reményei bennök meg ne hiúsuljanak. Adja Isten! — y.

— **Vidéki levél.** Bereczk, 1887. augusztus 11-én. Ismét egy magasztos ünnepélynek volt színhelye kisdud határszéli városunk gyönyörű temploma. Folyó hó 7-én mutatá be ugyanis a legszentebb áldozatot T. Magdó Mihály újalózar. Az első tavaszi virág, az első madárdal, a boldog házaspár első gyümölcse, — mind oly tünemények a természet országában, melyek kelemesen szokták érinteni az ember szívét. A természetfölötti világ birodalmában sincs ez másképen. Azért sereglük a vallásos nép óriási csoportokban még a távoli vidékekről is ily kitűnő alkalommal az Isten házába, hogy osztályosa legyen az Ég örömének. Kinek szívét nemes érzelem dobogtatja, az nem marad távol. Ahitatra gerjesztő zengő ének szóval vonult az impozáns menet a díszesen fölékesített szent hajlékba, hol a primitiáns, dus segédlettől környezve, és főtisztelendő Bálint László ker. főesperes és Kovács Elek alesperes kalauzolása mellett hívta a segítség Szentlelkét. A szentségvarázsa lekötve tartott mindenkit s mintegy mennyei fény omlott el a hívő néparczán. Minden Égre irányzott fohász megható, de az új misés „venisancte“ ja csodás hatalommal uralkodik lelkünkön, talán azért, mert egy egész munkás életre kér az Istentől kegyelmet. Diszszónok Főt. László József lempényi plébános volt. Tárnya e feltűnő alkalomra a legillőbb és legtalátóbb: „Mindenkinek mindene lettem, hogy mindenkit megnyerjek Krisztusnak.“ Tiszta gondolat, erős szervezet, éles átlátsóság és méltóságos irány jellemezték

a beszédet, mely ékeselőalással kereszttul vezette a papot a társadalmi élet és osztály minden rétegein s gyönyörű hasonlatokkal fölvilágosítva, bemutatta mint áldozatot az emberiség érdekében. Hatása maradandó. — Az új misés áldásában mindenki részesült.

A szent ténykedés után fényes ebéd volt a primitiáns szülői házában, hol a papságonkívül a város és vidék színe-java települt a dusan terített asztalok köré. Az első poharat maga az új pap emelte. Pápa ő szenségére s egyetemlegesen Püspök urunk ő Nagyméltóságára gyermeki szívből hálát rebegvén gondviselő kegyességéért. Háromszoros „éljen“ harsogott fel erre a fennálló vendégek ajkáról. A ker. főesperes ur primitiánsra üritet poharat, primitiáns a manduktorokra stb. A zenével fűszerezett jókedvű multság késő estig tartot.

Engedje az Ég, hogy a lelkek új embere tartós étellel megáldva, a kinyilatkoztatás arany edényéből gazdagon szórhasson majd fényt a gondozására bizott hívő népre! Studiosus.

A NAPI ESEMÉNYEK KÖRÉBŐL.

— **Aug. 18-a** mint Felséges királyunk születésének évfordulati napja ez idén is fényesen ünnepeltetett meg a püspöki székvárosban. A katonaság és polgárság külön ünnepélyei már előző este vették kezdetüket; egyes épületek fel voltak lobogozva és kivilágítva köztük a püspöki palota. Másnap az ágyuk szava és a zenekar hangjai ébresztették fel a közönséget. Dél előtt 9 órakor a székes egyházban Püspök ur ő nagy méltósága teljes segédlet mellett ünnepélyes hálaadó istentiszteletet tartott, melyen a katonatisztikar, törvényszék, városi tanács és más hivatalok testületileg jelentek meg; a nagyszámú magán buzgólkodók mellett. Mise végeztével Püspök ur ő nagyméltósága a papság, a katonaság, a törvényszék, városi tanács és más hivatalok testületek tisztelgését fogadta. A papság nevében Dr. Barts Ferenc nagyprépost ur adott ékes kifejezést annak, hogy a Felséges király iránti lelkesültségünk napról napra fokozódik, mert népeiről való általános gondoskodása mellett minden alkalommal a papság és katolikus egyház hű fiának mutatja magát, kéri ő nagyméltóságát, hogy a papság, sőt az összes erdhívők hódolatát a trón szánolyához juttatni méltóztassék. Püspök ur ő nagyméltósága a papság hű ragaszkodása felett örömet fejezvé ki, részéről is ahhoz csatlakozva, a kérest teljesíteni íjzérte. Délben Püspök ur ő nagyméltósága asztalához diszlakónára hívta a káptalant, a tisztikar és más hivatalos testületek képviselőit, mely alatt a katonai zenekar előre megállapított műsor szerint válogatott darabokat játszott. Ebéd alatt a Felséges királyra a felköszöntőt Püspök ur ő nagy méltósága mondotta hivatkozva arra, hogy e városnak az esztendő e napján az eddigieknél több oka van ünnepelni, mert a Felséges Királyi figyelmében kiváló mértékben részesült, midőn e város köztisztületben álló polzármesterét, az érdemes férfit királyi tanácsossá nevezte ki; sőt megkülönböztetettebben örvendhet az egész Erdély, a mikor a királyi látogatás kitüntetésének néz elé; ő Felségének az emberi kor le-

*) Lásd lapunk mai tárczáját.

hető határáig tartó boldog életéért emeli poharát, mire lelkesülten hangzott el a háromszoros „Éljen“, a zenekar a hivatalos hymnust játszta, a mely alatt szintén állva maradt az asztaltársaság, s a várfokáról az ágyuk gyors egymásutánban zuhtak tovább. — Ebédután a vendégek emelkedett hangulatban távoztak a magyar hazafiúi lojalitás e fényes ünnepéről. — Különben nem csak ezen napon, hanem Nagy Boldog Asszony napján és Szent-István király napján is, mely alkalommal a házak szintén felvették lobogóvzá és kivilágítva, Püspök urunk ó nagyméltósága tartotta a szolott segédlet mellett az ünnepélyes szemlést.

— **Személyzetiek.** Szigethi István polyáni segédlelkész Ojtozra, Csicsér Ádám gelenczei segédlelkész Verestoronnyra, Sorbán András gyóditrói segédlelkész Deésaknára lelkészeknek; Miklos István csik nagyboldogaszszonyi segédlelkész Gyó Ditróba, Tompos Mátyás kézdizsentléleki segédlelkész Csik-Nagy-Boldogaszszonyra, Szekeres Joakim zetelaki segédlelkész Osdolára, Csató János ujmisés Polyánba. Mártonfi Sándor ujmisés Kezdi-Szentlélekre, Magdó Mihály ujmisés Tordára, Buslig József ujmisés Tusnádra, Korcsag Ignác ujmisés Zetelakára, Kovács Mihály ujmisés Csik-Szent-Miklosra segédlelkészeknek; Dr. Tódor József a theologián a biblicum eddigi tanára az egyházjog és történelem, Dr. Veres Ferencz lyceumi tanár a thelogián a bibliai tudományok tanárának és Dr. Suchy Béla thelogiai tanár felmentetése folytán papnöveldei praefectusnak, Zlamál Ágoston lyceumi tanárnak, Pál Antal gyulafehérvári gymnasiumi tanárnak és Dr. Temesvári Janos gym. tanár Varga Sándor fölmentetése folytán a gyulafehérvári főnöveldebe igazgatónak nevezettek ki. Duha Ödön deésaknai lelkész és Légard József csik-somyói tanár nyugalomba mentek.

— **Az erdélyi román kath. Státus igazgatóságának** folyó hó 13-án tartott ülésében a nagyzebeni Terezarvaházban és a 6 főnöveldeben megüritt alapítványi helyeket következőleg adományozta: I. A nagyzebeni Terezarvaházba felvétettek: Éder Olivér, Benedek József Aladár, Adorján Róbert, Henter Géza, Merhán Miklós, Gedeon Karoly, Schmidt József, Tóth József, Csiky Gergeiv, Miklós János, Márton Albert, Szász Gyula, (akatos na), Breszler Gyula, Etűg Károly. — Theil Hermína, Ranzinger Mária, Csabv Erzsébet, Medgyesi Teréz. — Kulapolatra felvétettek: Balogh Sándor, Szláma Emil. II. A gyulafehérvári főnöveldebe; Piets Arthur, Balázs Endre, Karácsony István, Persián Victor, Váradi Gáspár ujonnan felvétettek; Kalcher Arpád és Klünglein Béla Marosvásárhelyről —, Magvari Ferencz Kolozsvárról áthelyeztettek. III. A csikasomyói főnöveldebe: Möricz László, Mialos Sándor, Balázs Károly, Jartó Márton ujonnan felvétettek; Petry Kálmán, Tompos Károly és Farkas József Kantából —, György Dénes és Dósa Ferencz Marosvásárhelyről áthelyeztettek. IV. A székelyudvarhelyi főnöveldebe: Bencze Lajos, Józsa Imre, Beke Gyula, Vágási Domokos ujonnan felvétettek; Endes Miklós és Birtis András Marosvásárhelyről, Király Anarás és Lukás Lajos Kantából áthelyeztettek. V. A kantai főnöveldebe ujonnan felvétettek: Köntzey Jenő, György Lázár Vas Lajos, Sándor Géza, Gál Imre Szebeni Antal, Varga Béla, Trefán David, Sándor Béla. VI. A marosvásárhelyi főnöveldebe:

Balogh József, Kol Ferencz, Bálint János, Misz Károly, Szentpéteri János, Szabó György ujonnan felvétettek; Tuzson György és Király Lajos Kantából áthelyeztettek. VII. A kolozsvári két főnöveldebe gymnasiumi illetőleg egyetemi tanfolyamra: Kedves András, Léhner Kristóf, Bocskor Antal, Rézseg Lajos, Baumgarten János, Mály István, Szabó Domokos, Ludvig Alfréd, Csernátony Andor, Boér Ignác ujonnan felvétettek; Mihály János, György János, és Szász Lajos egyévi önkéntesi szolgálataikat elvégezve alapítványukra visszavétettek; Menyhárt Gáspár és Csia Oszkár Gyulafehérvárról, — Balló Lázár és Lukás Manó Csikasomyólóról, — Macskási Ignác, Máté Sándor és Sándor János Székelyudvarhelyről, — Bakó András Marosvásárhelyről és Ambrus Arpád, Kuti István Deér Mihály és Péchy Jenő a nagyzebeni Teréz-árvanázsból áthelyeztettek. Végül Dániel Imre, Erős Vilmos, Farkas Lajos, Hollósy Möricz, Incze Dénes és Toczaer Ödön érettségi vizsgálatot tett ifjak a helyi szent József főnöveldeben alapítványuk élvezetében az egyetemi tanfolyamon is meghagyattak.

— **Pályázati hírdetés.** A károlyfehérvári püspöki lyceumi nyomda folyó 1887 ik év okt. 6 tól nyílt pályázat utján három évre kiadták. A nyomda áll egy teljesen felszerelt gyorsajtóból és a vidék igényeit teljesen kielégítő betű és egyéb készletekből. — Az évi bérlet összege 500 mond ötszáz osztr. ért. frt, melyet bérlet évnegyedenként előre köteles befizetni. További föltételek megtudhatók a károlyfehérvári püspöki lyceumi igazgatóságnál Gyulafehérvárt a várban, hova egyvuttal a pályázatok is 1887. szept. 20-ig benyújtandók. Pályázata csak oly egyéneknek vétetik tekintetbe, kik e téren szakértelemmel okmányokkal képesek igazolni. Károlyfehérvárt 1887 aug. 19 én. A püspöki lyc igazgatóság.

— **Pályázat.** Az Udvarhelymegye márétalvi román kath. kántor tanítói állomásra, mely f. évi szeptember hó 18-án betöltendő lesz ezennel pályázat hirdettetik. Jövedelme a hitközségtől: 62 kalangya ősz, 65 kalangya tavasz, 7 öl kemény tűzifa, 30 veka rozs, 30 veka zab, 708 négyszögöl szántó, 6 kataszteri hold s 91 négyszögöl rét, 1392 négyszögöl erdő, 20 frt ospora, 28 frt stóla, a tanítói alapból 5 frt 88 kr., a Szent-József társulati alapból 8 frt 6 kr., a Szent-Mise alapból 6 frt 77 kr. Lukásban van 2 szoba, 1 kamra és pince, gazdasági épületei kellő karban. A pályázók kellően felszerelt folya modványaikat augusztus hó 20-ig alulírtokhoz küldjék be, s személyesen is jelentkezzenek. A megvalasztott kántor-tanító egy próbaév sikeres eltelte után leendő véglegesen megerősítve. Márétalvan 1887. Augustus hó 12-én. Via: Székely-Udvarhely. Ráduly Lajos isk. széki elnök.

— **Pályázat.** A szászrégeni román kath. hitközségben szükségessé vált helyettes kántoritanítói állomásra, az 1887—8 tanévre pályázat hirdettetik. Ezen állomással járó évi haszonélvezetek a következők: egy szobából álló tisztességes lakás; 41 frt kegyes alapítványi kamatjövedelem; kántori stólapénz, mely 65—70 frtra tehető. Ezen kívül 1888-ki február hó 1-je után 300 frt tanítói évi fizetés, utólagos havi részletekben; egy hold 976 négyszögöl területű kántori szántók és 1888-ki április hó 24-ke után a rendes kántori szállás, mely 2 szobából, 1 konyhából, pinczéből és kis veteményes kertből áll, haszonélvezete. A zenében különösen jártas mellékjövedelemre számíthat. Pályázni óhajtok tanképesítő oklevéllel és más bizonyítványokkal felszerelt kérvényeiket folyó augusztus hó 25-ig alulírtak küldjék be. Szászrégen 1887 augusztus 7. Finta István iskolaszéki elnök.

— **Szerkesztői üzenet.** F. A. Kolozsvár. „A Tyukfiak“ a jövő számban jöni fog.

Kiadja: Az erdélyi román kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: Dr. TÓDOR JÓZSEF.

Szerkesztőtársak: Dr. CSERNI BÉLA, PAL ISTVAN, STRAUBERT ÖDÖN, Dr. VERESS FERENCZ.

Nyomatott a püsp. lyc. nyomda gyorsajtóján Gyulafehérvárt.